

Mladen FRANIČEVIĆ, direktor udruženja Pomorskog brodarstva Jugoslavije

ZNAČAJ I ULOGA TRGOVAČKE MORNARICE U ODBRANI ZEMLJE

Za Jugoslaviju je more najznačajnija veza sa svijetom. Preko 10% njene spoljnotrgovinske razmjene odvija se preko mora. Danas se morskim putem uvozi i izvozi godišnje u našu zemlju razne vrste robe u količinama od 14,000.000 tona robe.

Svaki potres na Sredozemlju znači i ugrožavanje prekomorskog saobraćaja, a time i narušavanje privredne stabilnosti Jugoslavije.

Nemoguće je zamisliti suvremeni rat jedne primorske zemlje bez angažiranja snaga ratne mornarice te zemlje, bez obzira da li se radi o svjetskom, neograničenom ratu, ili lokalnom ratu, ograničenom samo na dvije susjedne zemlje. Dakle, dolazimo do zaključka da našoj trgovačkoj mornarici moramo dati u miru odgovarajuće mjesto, imajući u vidu da od toga zavisi i uloga koju ona treba da odigra u ratu.

Očito je velika uloga trgovačke mornarice u obalnom i u prekomorskom saobraćaju.

U obalnom saobraćaju postoje pomorsko-brodarska poduzeća koja održavaju redovan putnički saobraćaj uzduž obale i vezu obalotok trajektima, poduzeća koja obavljaju turistička putovanja brzim brodovima-hidrokrilcima i poduzeća koja teret prevoze manjim teretnim brodovima uzduž obale. Imamo i jedno specijalizirano poduzeće koje se bavi spasavanjem i vađenjem plovni objekata. Plovni park svih ovih poduzeća raspolaže sa 21 putničkim brodom, 24 trajekta, 4 feribota, 9 hidrokrilaca i 30 manjih teretnih brodova za obalnu plovidbu. Tokom 1971. godine prevezeno je u obalnoj plovidbi preko 4,000.000 putnika, 500.000 tona tereta, 550.000 automobila, 110.000 kamiona i 22.000 autobusa.

Raspoložemo potencijalom značajnim za izvršenje prijevoza ljudi i tereta uzduž obale, te obale i otoka. Upoređujući to sa ulogom koju bi ta flota morala vršiti u općenarodnom odbrambenom ratu, dolazimo do zaključka da ona mora biti upotrebljiva prema našim vojnim odbrambenim koncepcijama. Međutim, da bi se to ostvarilo potrebno je usaglasiti rad svih organizacija, kako privrednih tako i državnih, na izradi zajedničkih planova u razvoju djela trgovačke mornarice koji opslužuje našu obalu i otoke.

Dosadašnji razvoj naše trgovačke mornarice koja opslužuje obalu i otoke je, može se reći, stihijski. Na sagledava se dovoljno ono što bi odgovaralo našoj zemlji kada bi bila u ratu, pa se tako u našim ratnim pripremama moramo prilagoditi stanju koje postoji. S obzirom na razrađenu koncepciju općenarodne odbrane, moramo ta pitanja riješiti kako organizaciono, tako i tehnički; važno je da posjedujemo tehnički moderna sredstva koja će odgovarati uslovima područja na kojima će djelovati, vodeći računa o konfiguraciji naše obale i otoka.

Dosadašnja ratna i mirnodopska iskustva u pružanju pomoći i spasavanju na moru, a posebno spasavanju ljudskih života sa ugroženih brodova i podmornica, govore da većina pomorskih zemalja u mirnodopskom periodu i pripremama za rat ovom pitanju nije dovoljno poklanjala pažnju. Iskustva stečena na početku II svjetskog rata govore u prilog zaključku da je većina ratnih mornarica nedovoljno spremno dočekala početak rata. Nedovoljna spremnost i nedavanje odgovarajuće važnosti ovoj službi u miru uzrokovali su na početku II svjetskog rata velike ljudske gubitke i ogromne materijalne štete.

Poduzeće za spasavanje i vađenje plovnih objekata »Brodospas« raspolaze danas sa 14 tegljača, dvije dizalice i opremom i ljudstvom za spasavanje i vađenje brodova. Međutim, tehnička opremljenost ne odgovara današnjim uslovima, te bi bilo potrebno ovu službu i organizaciono i tehnički podići. Isto tako trebalo bi razviti integralnu i jedinstvenu službu pružanja pomoći i spasavanja na moru, da bi ona dobila odgovarajuću važnost i mjesto kao vrlo značajan element stabilnosti sistema odbrane zemlje, a u skladu sa zadacima koncepcije općenarodne odbrane i sa međunarodnim konvencijama.

Ulogu naše prekomorske flote ne možemo odvojiti od određene strategijske uloge koju ona ima u miru i u ratu, jer prekomorski uvoz sirovina i opreme ima značajnu ulogu. Znači, razvoj trgovačke

mornarice moramo potpunije uklopiti u sistem općenarodne odbrane, tako da se ona razvija onako kako to odgovara potrebama naše zemlje. Ona time razvija i mnoge djelatnosti vezane za pomorstvo u zemlji, a značajne za odbranu.

Priprema i osposobljavanje stručnih kadrova za brodove, koji se danas vrše uglavnom odvojeno za Ratnu i za trgovačku mornaricu, upućuju na to da se razmotri i pitanje dogradnje nekih bitnih elemenata jedinstvenog sistema osposobljavanje naših kadrova za trgovačku i ratnu mornaricu.